

SPRÁVA PRE MÉDIÁ

100. výročie vzniku ČSR: Historický odkaz prvej Československej republiky je o viere v dosiahnutie zdanlivo nemožného

M. Pekár: *Hoci medzivojnová ČSR nebola bez problémov a spoločný štát sa osláv svojej storočnice nedožil, jedinečným pozitívnym spôsobom prispel k akcelerácii spoločensko-politického, hospodárskeho i kultúrneho vývoja spoločnosti na Slovensku.*

M. Gbúrová: *Slovenská republika a Česká republika, ktoré vznikli v januári 1993, prijali politický systém prvej republiky, čím dali najavo vôľu pokračovať v tradícii parlamentnej demokracie z čias prvej ČSR a postupne ju modernizovať v duchu nových civilizačných výziev.*

▪ KOŠICE 25. OKTÓBRA 2018

Koncom týždňa si pripomenieme 100. výročie založenia Československej republiky (ČSR) – jednej z najdôležitejších udalostí v novodobých dejinách Slovákov. Historici a politológovia pripomínajú, že vznik ČSR ovplyvnili konflikty vnútri Rakúsko-Uhorska a medzi európskymi veľmocami, ktoré viedli k prvej svetovej vojne.

„Vojnové udalosti využil domáci exil na čele s T. G. Masarykom, M. R. Štefánikom a E. Benešom na politické dohody s Francúzskom, Ruskom a Veľkou Britániou o vzniku nového štátu. Dôležitú úlohu v tomto procese zohrali prezident USA Woodrow Wilson – požiadavkou uskutočniť autonómiu pre rakúsko-uhorské národy – a československé légie, ktoré boli prijaté za spojeneckú armádu Dohody,“ zdôrazňuje vedúca Katedry politológie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach **Dr. h. c. prof. PhDr. Marcela Gbúrová, CSc.**

Historici dnes disponujú dostatkom poznatkov o ceste k vzniku spoločného štátu Slovákov a Čechov, ale aj menším – ako pripomína vedúci Katedry histórie FF UPJŠ v Košiciach **prof. PaedDr. Martin Pekár, PhD.**, ktoré nový štát prijali s radosťou, ale aj obavami. „Dôležité je pripomenúť, že k poznaniu popri slovenských a českých historikoch v narastajúcej miere prispievajú veľmi produktívne a inovatívne aj zahraniční historici, bádatelia z iných oblastí výskumu a ovocie prináša aj prirodzená generačná výmena v radoch vedcov. Drvivá väčšina všetkých uvedených bádateľov dospela k názoru, že hoci medzivojnová ČSR nebola bez problémov a spoločný štát sa osláv svojej storočnice nedožil, jedinečným pozitívnym spôsobom prispel k akcelerácii spoločensko-politického, hospodárskeho i kultúrneho vývoja spoločnosti na Slovensku. Svoj nespochybniteľný význam mal aj pre rozvoj národnej identity Slovákov. Toto odborné stanovisko by malo byť – podľa môjho názoru – nespochybniteľným základom každého hodnotenia udalostí z 28. októbra 1918 vo verejnej diskusii,“ prízvukuje historik M. Pekár.

Významnú úlohu v procese kreovania ČSR zohrala *Deklarácia slovenského národa* prijatá 30. októbra 1918 v Martine. „Martinská deklarácia je významný štátoprávny akt slovenských dejín, ktorým sa súdobá domáca slovenská politická reprezentácia opakovane a definitívne prihlásila k myšlienke spoločného štátu Slovákov a Čechov v situácii, keď česko-slovenský štát bol už fakticky vyhlásený, ale deklaranti o tom ešte nevedeli,“ pripomína prof. M. Pekár

a dodáva, že dôsledkom deklarácie a uvedených okolností bolo, že slovenský národ nebol do spoločného štátu vtiahnutý revolučnými udalosťami a aktivitou českej politickej reprezentácie či zahraničím – ako sa to občas interpretuje –, ale „*stal sa aktívnym štátotvorným elementom, hoci v nasledujúcich rokoch pod hlavičkou jednotného československého národa*“.

Politologička M. Gbúrová vníma deklaráciu ako dôležitý politický dokument. „*Mal svoju dôležitosť nielen na parížskych mierových rokovaníach, ale aj na domácej politickej scéne – slovenský národ sa ním prihlásil k spoločnému štátu Čechov a Slovákov, čím oficiálne zrušil zväzok s Uhorskom a právomoc uhorskej vlády na Slovensku. Jeho osobitosť treba hľadať v tom, že bol prijatý celkom nezávisle od vyhlásenia pražského Národného výboru k vzniku samostatného česko-slovenského štátu z 28. októbra 1918,*“ podčiarkuje aj prof. M. Gbúrová.

A aký je politicko-historický odkaz prvej ČSR pre súčasnosť? Vedci z radov historikov aj politológov sa zhodujú, že aj keď spoločná republika pred štvrtstoročím zanikla, jej „genius loci“ pozitívne ovplyvňuje vzťahy Slovákov a Čechov doteraz. „*Nazdávam sa, že základ sa položil v medzivojnovom období, v ktorom prijatý politický systém parlamentnej demokracie preukázal značnú stabilitu, pretože ako jediný zo štátov v strednej Európe odolal rôznym totalitným tendenciám. Slovenská republika a Česká republika, ktoré vznikli 1. januára 1993, prijali politický systém prvej ČSR, čím dali najavo vôľu pokračovať v tradícii parlamentnej demokracie z čias prvej republiky a postupne ju modernizovať v duchu nových civilizačných výziev,*“ konštatuje politologička Marcela Gbúrová.

Historik Martin Pekár k tomu dodáva, že historický odkaz prvej Československej republiky je v prvom rade o viere v dosiahnutie zdanlivo nemožného:

„*Spoločný štát bol do začiatku prvej svetovej vojny okrajovým politickým projektom. Jeho realizácia sa z medzinárodnopolitického hľadiska javila až do začiatku roka 1918 ako iluzórna – napriek tomu sa časť politických reprezentácií oboch národov na tento boj dala a doviedla ho do víťazného konca,*“ vyzdvihuje prof. M. Pekár s tým, že medzivojnovú ČSR je potrebné a prospešné pripomínať si aj preto, aby sme si uvedomili, že samotná existencia štátu a demokratického politického systému nie sú nemennou samozrejmosťou:

„*Príbeh Československa jasne ukazuje, že demokracia má tiež svoje limity a že jej hodnoty nie je možné rozvíjať bez reálnej každodennej práce. Nuž a v neposlednom rade príbeh ČSR ukazuje, že aj neúspech môže spoločnosť posúvať vpred. Najlepším dôkazom sú – napriek problematickej minulosti a rozpadu spoločného štátu – nadštandardné vzájomné vzťahy súčasnej Slovenskej republiky a jej obyvateľov k českým susedom.*“

▪ INFORMÁCIE SPRACOVAL A MÉDIÁM POSKYTOL:

PhDr. Marián Gladiš, PhD.
Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach
marian.gladis@upjs.sk